

**PIŠEM
ZA
PRAVICE**

AMNESTY
INTERNATIONAL
V Sloveniji že od 1988

JANI SILVA, KOLUMBIJA

KER ŠČITI

AMAZONIJO,

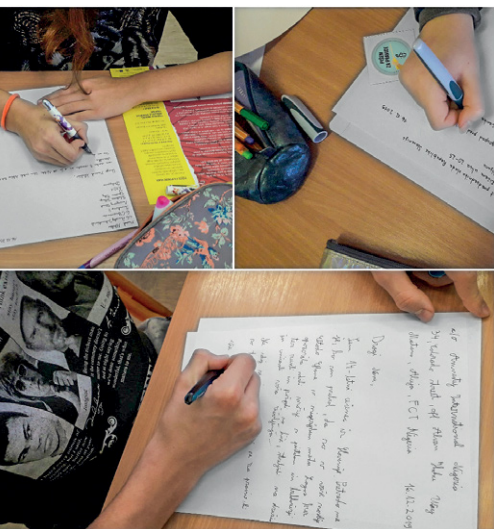
NJENO ŽIVLJENJE

V NEVARNOSTI

PIŠEM ZA PRAVICE

Pišem za pravice je globalna akcija Amnesty International, v okviru katere vsako leto izberemo najmanj 10 ljudi ali skupin ljudi, ki so jim kršene človekove pravice, in povabimo ljudi z vsega sveta, da se zavzamejo zanje. To pomeni, da pišejo apele in/ali podpisujejo peticije za oblasti, ki kršijo njihove pravice, pa tudi, da za same žrtve ustvarjajo solidarnostna sporočila, preko katerim jim sporočijo, da niso sami_e.

Pišem za pravice res spreminja življenje! Ljudje, ki so v preteklih letih prejeli naša solidarnostna sporočila, so povedali, kako pomemben vir moči je bila zanje njihova srčnost. Pogosto pa se tudi res spremeni njihova situacija; odpravijo se obtožbe, z njimi zaporniške oblasti ravna manj grdo, spremenijo se zakoni itd.

Pišem za pravice 2019 na Osnovni šoli Šempeter v Savinjski dolini.

O AMNESTY INTERNATIONAL

Amnesty International je globalno gibanje več kot sedmih milijonov ljudi, ki se skupaj borimo proti krivicam. Zavzemamo se za svet, v katerem se bodo vsem spoštovali človekove pravice.

Raziskujemo kršitve človekovih pravic in jih **razkrivamo** svetu. Izvajamo **kampanje** za odpravo teh kršitev in za uvedbo novih standardov na področju človekovih pravic (na primer, novih zakonov, ki bodo zaščitili ljudi). Poleg tega **osveščamo** in **izobražujemo** o človekovih pravicah.

Skozi naše delo **ščitimo ljudi** in jih **opolnomočimo**; naše aktivnosti segajo od prizadevanj za odpravo smrtnih kazni preko zavzemanja za pravice žensk in deklet do boja proti diskriminaciji in zagovarjanja pravic migrantov in beguncev. Pred roke pravice pomagamo pripeljati mučitelje. Delamo za odpravo zakonov, ki zatirajo ljudi ... Prizadevamo si za osvoboditev ljudi, ki so zaprti zgolj zaradi izražanja svojega mnenja. Postavimo se za ljudi, katerih svoboda ali dostojanstvo sta ogrožena.

O TEH AKTIVNOSTIH

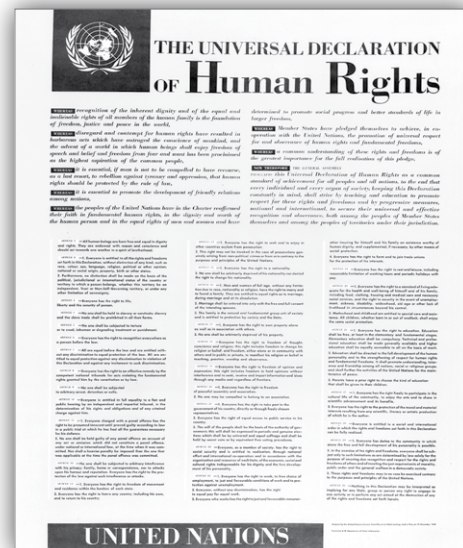
Aktivnosti se lahko izvajajo v različnih okoljih, od razreda do družine, na spletu ali v realnem življenju. Vse temeljijo na participatornih metodah, kjer se sodelujočim informacija ne le predstavi, ampak vprašanja, povezana s primeri, tudi sami raziskujejo, o njih razpravljajo in jih analizirajo. Tako razvijejo ključne kompetence in veščine, oblikujejo svoja mnenja in dobijo poglobljena znanja, sooblikujejo učenje v skladu s svojimi skrbmi in interesi ter imajo možnost, da se odzovejo čustveno in razvijejo svoja stališča.

O SPLOŠNI DEKLARACIJI ČLOVEKOVIH PRAVIC

10. decembra 1948 so v Parizu Združeni narodi sprejeli zelo pomemben dokument: Splošno deklaracijo človekovih pravic. Ta deklaracija je pomemben temeljni kamen mednarodnega varstva človekovih pravic. Več: sola.amnesty.si/sdcp.

O ČLOVEKOVIH PRAVICAH

Človekove pravice so temeljne svoboščine in zaščite, ki pripadajo vsakomur med nami. Temeljijo na načelih dostojanstva, enakosti/enakopravnosti in medsebojnega spoštovanja ter morajo veljati za vse, ne glede na našo starost, nacionalnost, spol, raso, prepričanja ali spolno usmerjenost ali druge osebne okoliščine.

USPEHI PIŠEM ZA PRAVICE 2019

KAKO SO VAŠA PISMA SPREMENILA ŽIVLJENJA?

ZNIŽANA ZAPORNA KAZEN V IRANU

Yasaman Aryani je bila leta 2019 obsojena na 16 let zapor, ker je brez naglavne rute na vlaku razdeljevala rože. Februarja 2020 je bila njena kazen bistveno znižana, zahvaljujoč tudi več kot 1,2 milijona sporočil z vsega sveta, s katerimi smo skupaj zahtevali njeno prostost. Ne bomo se ustavili, dokler je ne osvobodimo.

»Po vsem svetu si podajamo roke za skupen boj proti krivicam.«

Crystal Swain iz Grassy Narrows

ZMAGA NA PODROČJU ZDRAVSTVENE OSKRBE ZA GRASSY NARROWS V KANADI

Desetletja je staroselska skupnost Grassy Narrows trpela posledice zastrupitve z živim srebrom, kar je bila ena največjih zdravstvenih kriz v Kanadi. Posebej so bili prizadeti mladi, ki so se postavili v ospredje boja za zdravo prihodnost te skupnosti. Po letih zamud so 2. aprila 2020 končno podpisali sporazum za gradnjo zdravstvene ustanove v vrednosti 19,5 milijona kanadskih dolarjev. To je bila velika zmaga za ljudi Grassy Narrows.

ODPRAVA SMRTNE KAZNI V JUŽNEM SUDANU

Magai Matiop Ngong je bil star le 15 let, ko so ga obsodili na smrt. Zahvaljujoč izjemni podpori ljudi, kot ste vi, so njegovo smrtno kazen julija 2020 odpravili. Po vsem svetu so ljudje izvedli kar 765.000 akcij, vključno s pismi in tviti, s katerimi so pozivali, da se njegovo življenje reši. In delovalo je.

»Res velika hvala. Nimam besed. Ne morete si predstavljati, s kakim veseljem je napolnjeno moje srce.«

Magai Matiop Ngong

AKTIVNOST

NJENO ŽIVLJENJE V NEVARNOSTI, KER ŠČITI AMAZONIJO

SPOŠTUJTE UKREPE PROTI COVIDU-19

Poskrbite, da boste aktivnost izvajali v skladu s smernicami NIJZ, ter poskrbite za varnost in ustrezno razdaljo.

Ce boste aktivnost opravljali na spletu:

- **Izberite** platformo, ki participacijo in interakcijo zagotavlja na varen način.
- **Poskrbite**, da bo aktivnost omogočala potrebno refleksijo in pogovor (v majhnih skupinah).
- **Zagotovite** tehnično opremo za udeležence in jim omogočite učinkovito participacijo.

Zaradi covida-19 in različnih digitalnih prostorov, kjer šole in druge skupine nadaljujejo svoje običajne aktivnosti, Amnesty razvija dodatna gradiva za pomoč pri izvedbi aktivnosti preko spleta. Obiščite spletno stran [sola.amnesty.si](https://www.amnesty.si), če imate kakšna vprašanja.

KLJUČNI KONCEPTI

- Zagovornice človekovih pravic
- Okoljske pravice
- Oborožene skupine
- Podjetja in človekove pravice

UČNI CILJI

- Udeleženke_ci identificirajo in analizirajo povezavo med varovanjem okolja in ščitenjem človekovih pravic.
- Prepoznajo, katere človekove pravice so ogrožene pri okoljevarstvenikih_cah.
- Poznajo kampanjo Amnesty International Pišem za pravice in so motivirani za pisanje pisma v podporo enemu od primerov.

POTREBEN ČAS

60-80 minut

(Aktivnosti lahko prilagodite glede na vaš razpoložljiv čas.)

STAROST 14+

O AKTIVNOSTI

Sodelujoči so motivirani, da se zavzamejo za Jani Silva in za okolje, potem ko razmišljajo o lastnem aktivizmu in razumejo povezavo med okoljem in človekovimi pravicami.

PRIPRAVE IN GRADIVA

- Papir in flomastri.
- Kopije kartice Čebele pod drobnogledom, objavljene v nadaljevanju priročnika.
- Kopije Janinega pisma, objavljenega v nadaljevanju.
- Kopije skrajšane Splošne deklaracije človekovih pravic, objavljene v nadaljevanju.
- Izbirno: Video o Jani <https://www.youtube.com/watch?v=PKyyUEL4Lzc&list=PLY-Ff1wOwAZJBjzu6LgpE-tr3aeiC-qrj6&index=3>.

1. OGREVANJE

 5 MINUT

Udeležence_ke prosite, naj narišejo sebe in svoj odnos do narave in okolja. Morda narišejo »posnetek« specifične izkušnje, ki ponazarja ta odnos, na primer spomin na taborjenje, dan na plaži, sprehod v gozdu itd. Povabite jih, naj razmislijo o različnih elementih in virih, ki nam jih zagotavlja narava, v katerih uživamo in jih potrebujemo za preživetje. Prosite jih, naj pokažejo svoje risbe ostalim v skupini, razložijo naj, kaj risba predstavlja.

2. ČEBELE IN EKOSISTEM

 10 MINUT

Po uvodni aktivnosti skupino razdelite v manjše skupine in jim razdelite kopije kartice Čebele pod drobnogledom. Preberejo naj besedilo na kartici in v skupinah razpravljajo s pomočjo teh vprašanj:

- Kakšno korist čebele prinašajo ekosistemom in našim življenjem na splošno?
- Kaj se lahko zgodi, če čebele izumrejo?
- Bi njihovo izumrtje vplivalo na ostale ekosisteme, v katerih živimo?

Skupine naj delijo povzetke razprav, skupaj se pogovorite, kako bi po njihovem mnenju izgledal svet, če bi čebele izumrle.

3. EKOSISTEM IN JAZ

 10-15 MINUT

Vrnite se k risbam iz uvodne aktivnosti. Kako so bogastva Amazonije, tamkajšnji voda, drevesa in živali povezani z zrakom, ki ga dihaš, vodo, ki jo piješ, in z ostalimi elementi, ki si jih narisal_a? Kako bi svet ali tvoje življenje izgledalo, če ne bi več imel_a dostopa do virov, ki si jih narisal_a v uvodni aktivnosti?

Če sodelujoči ne poznajo koncepta človekovih pravic, nekaj minut namenite temu s pomočjo skrajšane Splošne deklaracije človekovih pravic, objavljene v nadaljevanju.

Vzamejo naj si nekaj trenutkov in razmislijo o človekovih pravicah v povezavi z okoljem, biotsko raznolikostjo in Amazonijo. Katere človekove pravice so ogrožene? S temi vprašanji si lahko pomagata pri spodbujanju razprave:

- Katere človekove pravice bi lahko bile kršene, če ne bi imel_a dostopa do čiste vode?
- Katere človekove pravice bi lahko bile ogrožene, če ne bi imel_a čistega zraka?

4. ZGODBA JANI

 25 MINUT

Razložite, da bodo zdaj razmišljali o nečem povsem drugačnem – ne več o živalih in naravnih bogastvih Amazonije, temveč o osebi, ki živi tam.

Sodelujoči naj se razdelijo v pare ali manjše skupine, razdelite jim kopijo pisma, ki jim ga je napisala Jani. Nato naj razpravljajo s pomočjo teh vprašanj:

- Kaj ti je všeč pri Jani in njeni zgodbi?
- Si že kdaj ukrepal_a, da bi zagotovil_a, da tvoje okolje ostane čisto in zdravo? To je lahko udeležba na demonstracijah ali pa pobiranje smeti na cesti oz. v naravi. Zakaj (ne)?
- Kakšne obveznosti imamo kot globalna družba pri zagotavljanju zdravega in varnega okolja za vse? Zakaj?

Po nekaj minutah prekinite razpravo in jim povejte, da jim boste prebrali nekaj dodatnih informacij o Jani. Če imate dovolj časa, si lahko ogledate videoposnetek na <https://www.youtube.com/watch?v=Dj87ai0Tnv0> in/ali preberete celotno spodnje besedilo.

ZGODBA JANI (NADALJEVANJE – PREBERITE NAGLAS)

Jani Silva je okoljevarstvenica, ki se bori za ohranjanje amazonskega ekosistema. Je pogumna ženska in glas stotine kmetov (campesinov) iz regije Putumayo v Kolumbiji, ki so jih utišali in jim grozijo oborožene skupine, vojska, tihotapci mamil in multinacionalna podjetja, ki se vsa borijo za njihovo ozemlje, bogato z naravnimi viri in pomembno strateško geografsko pozicijo. Pravi:

»Ker branim moje ozemlje, je za mojo glavo in smrt razpisana nagrada. Ker nasprotujem črpanju nafte s strani naftnih podjetij in branim zdravo okolje, mi grozijo. Morala sem se izseliti iz mojega doma, nameravajo me ubiti. Če si zagovornik človekovih pravic v Kolumbiji, to pomeni, da si ob duševni mir, ob trenutke z družino, to prinaša zavračanje in življenje v nevarnosti. Vendar ne smeš pustiti strahu, da zmaga, moramo braniti naša življenja in naše pravice.«

»Ko je ogroženo naše ozemlje, to ni le grožnja nam, temveč celemu svetu, saj so tu voda, drevesa in zemlja, ki omogočajo obstoj vsem nam. Vsi ekosistemi so pomembni, skupaj tvorijo celotni ekosistem, ki varuje življenje na svetu. Naravni viri in okolje pripadajo vsem. Vsi dihamo kisik, ki ga proizvajajo naši gozdovi in močvirja. Zato menim, da moramo vsi varovati in braniti okolje; moramo se zavedati, da je to, kar imamo, zelo pomembno za življenja vseh.«

Nato razdelite kopije Splošne deklaracije človekovih pravic, ki naj jih uporabijo pri razpravljanju o zgodbi Jani in odgovarjanju na ta vprašanja:

- S katerimi nevarnostmi se soočajo ljudje, ki branijo naše ekosisteme?
- Kako je okolje povezano s človekovimi pravicami?
- So človekove pravice Jani kršene? Če da, katere?
- Kdo krši človekove pravice Jani? Kdo bi moral ščititi njene človekove pravice?

Skupine naj nato z ostalimi delijo povzetke svojih odgovorov.

5. DEBRIFING

🕒 10 MINUT

Aktivnost zaključite z deljenjem podatka, da zagovornike_ce človekovih pravic v Kolumbiji pogosto nadlegujejo, zatirajo, jim grozijo, jih kriminalizirajo in ubijajo. Selektivni digitalni nadzor, grožnje s smrtjo in fizični nadzor so le nekatere od taktik, ki jih uporabljajo, da bi utišali Jani Silva. S temi taktikami Jani želijo ovirati pri poročanju o kršitvah človekovih pravic, zagovorništvu za spremembe ter pri branjenju naših pravic in naravnih virov. Država Kolumbija mora Jani Silva zaščititi pri branjenju človekovih pravic, zagovorništvu kmetovalcev, ki so žrtve krivic, in pri njenem boju za naše naravne vire in pri zavzemanju za varno okolje.

Udeleženke_ce prosite, naj razmislijo o teh vprašanjih ter svoje odgovore napišejo v zvezke ali na samolepilne lističe:

- Zakaj moramo biti zaskrbljeni ob tem, kar se dogaja Jani?
- Kaj lahko storimo, da Jani pomagamo doseči pravico?

Nato nekaj udeležencev povabite, naj delijo svoje odgovore, aktivnost pa zaključite z informacijo, da Amnesty International ljudi z vsega sveta poziva, naj napišejo pisma Jani in v njih izrazijo solidarnost. Pišejo naj tudi kolumbijski vladi, da bo vedela, da jo opazujemo in da ne bomo več dovolili napadov na Jani.

© ANZORC

NAPIŠITE PISMO – REŠITE ŽIVLJENJE

Delite uspehe minulih kampanj Pišem za pravice in razložite, da Amnesty International ljudi spodbuja, naj ukrepajo.

Če nimate časa, da bi pisma pisali med šolsko uro, lahko nadaljujete naslednjo uro ali za domačo nalogo. Spodbujajte jih, naj bodo pri pozivanju k pravici in izkazovanju solidarnosti ustvarjalni.

- Spodbudite jih, naj pišejo kolumbijskemu predsedniku na ta naslov:

President of Colombia, Iván Duque

Palacio de Nariño, Carrera 8 No.7-26 Bogotá, Colombia

E-pošta: contacto@presidencia.gov.co

Twitter: [@IvanDuque](https://twitter.com/IvanDuque)

Nagovor: Dear President Duque / Spoštovani predsednik Duque

Nasvete, kako se tega lotiti, najdete na sola.amnesty.si/pisem-za-pravice-2020.

S temi smernicami jim lahko pomagate napisati bolj osebno pismo:

- Predsedniku napišite nekaj o sebi.
- Napišite mu, kaj vas je pri primeru Jani šokiralo.
- Napišite, zakaj je pomembno, da zaščitijo Jani Silva.
- Zahtevajte, naj zaščiti Jani in ostale okoljevarstvenike.

IZKAŽITE SOLIDARNOST

Udeležence_ke spodbudite, naj Jani napišejo solidarnostno sporočilo ali spodbudne besede, ki bodo podpora njej in njenemu boju za pravico. Bodite ustvarjalni – narišite risbo, povezano z Amazonijo, ali vašo najljubšo žival, rožo ali rastlino.

Napišite, kako vam je ime, kje živite in zakaj podpirate Jani. Jani in njene zaveznike v Združenju za celostni in trajnostni razvoj Amazonskega bisera (ADISPA) zanima, kaj ste se naučili iz njihovega dela za človekove pravice in za okolje.

Če želite sporočilu dodati besedilo v španščini, je tu nekaj predlogov:

- »Mucha fuerza Jani. La lucha sigue y estoy contigo« (Jani, veliko moči! Boj se nadaljuje, s tabo smo.)
- »Gracias por defender nuestros recursos naturales« (Hvala, ker braniš naše naravne vire.)
- »Compañeros/as de ADISPA, sé que su lucha es fundamental para la supervivencia de nuestros recursos naturales. ¡Sigamos luchando, estamos con ustedes!« (Prijatelji iz ADISPA, vem, da je vaš boj ključen za ohranitev naših naravnih virov. Nadaljujte boj, z vami smo.)

Naslov:

Oficina Comisión Intereclesial de Justicia y Paz
Carrera 37ª #25B – 42
Bogotá, Colombia

Primer pisma:

Greetings from (Country and City).

Many thanks for taking care of _____.
Today I learned _____. I know your fight is fundamental for our existence and for the survival of our natural resources. Keep fighting, we are with you!

I send you strength and solidarity.

ČEBELE POD DROBNOGLEDOM

KDO SO STARODAVNE PREBIVALKE AMAZONIJE?

Avtohtone črne čebele v Amazoniji živijo že milijone let. Tamkajšnji kmetje in staroselske skupnosti so jih poimenovala različno, med drugim domorodne čebele, čebele brez žela in ameriške čebele. Te čebele so edinstvene, ker nimajo žela. V Kolumbiji je približno 120 različnih vrst čebel brez žela, ki imajo zelo pomembno vlogo pri ohranjanju biotske raznovrstnosti.

ZAKAJ SO TAKO POMEMBNE ZA AMAZONIJO IN ZA NAŠE NARAVNE VIRE?

Ker te čebele že tisočletja sobivajo z lokalnim rastlinjem v Amazoniji, so razvile močno simbiozo z rastlinami, ki so hrana tamkajšnjim živalim in ljudem.

Čebele so pomembne, ker oprahujejo večino avtohtonega rastlinja v Amazoniji in poljščine, pomembne za pridelavo hrane za ljudi. Ko čebele oprahujejo poljščine, znatno povečajo količino pridelka in njegovo kvaliteto. To pozitivno vpliva na dostopnost hrane in ekonomski položaj tamkajšnjih kmetov in staroselcev.

Čebele so med insekti najbolj prepoznane zaradi vloge, ki jo imajo pri oprahuvanju ekosistema. Proizvajajo vosek, med in cvetni prah visoke hranilne in terapevtske vrednosti, ki jih uporabljajo staroselci in kmetje, s čimer se večja njihova prehranska neodvisnost in avtonomija. Poleg tega čebele raznašajo semena. Z oprahuvanjem avtohtonega rastlinja se večja tudi proizvodnja divjih semen. Ta semena so življenjskega pomena za razmnoževanje rastlinja ter ohranjanje gozdov in njihovega zdravja, saj se iz njih rodijo nove generacije dreves, ki lovijo ogljik, proizvajajo kisik in uravnavajo vodni krog, hkrati pa proizvajajo vire, kot so les, sadje in zdravila. Če čebele v Amazoniji izumrejo, bo to močno vplivalo na ravni ogljika in proizvodnjo kisika ter pospešilo škodljive učinke podnebnih sprememb. Poleg tega se bodo izsušili močvirja, reke in potoki, številne tam živeče živali bodo umrle, pa tudi ljudje, ki za preživetje potrebujejo gozd in njegove darove.

Rastlinje, ki ga oprahujejo čebele, ni pomembno le za človekovo rabo, ampak hrani tudi divje živali, zato so čebele ključne žuželke pri ohranjanju ravnovesja in zdravja ekosistemov. Nemogoče si je predstavljati čebele brez gozdov in gozdov brez čebel.

Foto: Čebela brez žela. © Letícia Smania Donanzan

PISMO JANI

» **Sem Jani Silva.** Stara sem 57 let, rodila sem se v Kolumbiji. Odraščala sem v naravi, v amazonskem pragozdu, med tamkajšnjimi rekami. Ko sem bila stara 16 let, sem se zaljubila v delo s tamkajšnjimi skupnostmi. Te skupnosti so me izbrale za njihovo predstavnico. Nimam univerzitetne izobrazbe, nisem pravnica. Z veliko trdega dela sem leta 1998 dokončala srednjo šolo. Ko me je skupnost prvič izvolila, sem bila v srednji šoli – tako kot ste zdaj mnogi od vas. Že celo življenje se borim za ohranjanje amazonskega ekosistema ter za ohranjanje življenj, ki bivajo v tem ekosistemu: življenja ljudi, živali in naravnih virov. Zavzemala sem se za projekte pogozdovanja, za uresničitev premirja v Kolumbiji in nasprotovala črpanju nafte, ki negativno vpliva na okolje in skupnosti.

Leta 2008 smo s prijatelji ustanovili lokalno organizacijo, poimenovano ADISPA, ki se osredotoča na trajnostni razvoj. Organizacija brani pravice in življenjsko okolje 700 družin – 1700 žensk, otrok in moških, ki živijo v staroselskem rezervatu Pearl. To je ključen ekosistem v amazonski regiji s kisikom in našimi naravnimi viri. Borimo se, da bi ustavili zastrupljanje naravnih virov s strani naftnih podjetij.

Kot otrok sem se kopala v reki, skupnosti so pile to vodo, ki je bila čista. Odkar tu naftno podjetje črpa nafto, je vsaj dvakrat prišlo do vodnega onesnaženja. V vodi je temna tekočina, podobna nafti, v reki se ne moremo več kopati, naše vode ne moremo več piti, saj je umazana. Čakamo deževje, da lahko pijemo vodo, ki pade z neba. Nočemo, da se to zgodi tudi drugim skupnostim, drugim ljudem; tu smo, da zaščitimo naše okolje, našo vodo, naš kisik. Borimo se, da ustavimo vsakršno širitev naftnih podjetij in črpanja nafte na našem ozemlju. «

© ANZORC

OZADJE

KDO/KAJ SO OZEMLJE, ZEMLJA IN ZAGOVORNIKI CE OKOLJSKIH PRAVIC?

Zagovorniki_zagovornice okoljskih pravic so ljudje, ki se zavzemajo za pravice, povezane z okoljem, zemljo in ozemljem. Pogosto so lokalni voditelji ali zagovorniki, ki ščitijo pravice in dobrobit svojih skupnosti, še posebej tako, da njihove domove, zrak, vodo, zemljo, ozemlje in gozdove branijo pred uničenjem ali onesnaženjem. Številni so vključeni v uveljavljanje kolektivnih pravic, povezanih s priznavanjem in zaščito ozemlja, ki pripada staroselcem, potomcem afriških sužnjev in campesinom (kmetovalcem). Čeprav so njihovi primeri pogosto lokalni in se zavzemajo za zaščito svojih družin in bližnjih, njihovo delo zadeva vse nas, saj je pomembno tudi na svetovni ravni. Kot primer si oglejmo amazonski pragozd – pljuča Zemlje, ki ga že stoletja varujejo staroselske skupnosti, ki so v prvi bojni vrsti v bitki proti izsekavanju. Na tem ozemlju je tako staroselska zemlja, kjer skupnosti živijo že od nekdaj, kot tudi naravna bogastva. Kultura, način življenja in svetovni nazor teh skupnosti so globoko povezani z ozemljem, kjer živijo.

SO OKOLJEVARSTVENIKI V KOLUMBIJI OGROŽENI?

Kolumbija je trenutno v Latinski Ameriki država z največjim številom ubitih zagovornikov_c človekovih pravic in druga najbolj nevarna država na svetu za aktivizem za človekove pravice. Združeni narodi so poročali, da so v Kolumbiji med januarjem in majem 2020 ubili 51 zagovornic_kov človekovih pravic. Tudi po podpisu mirovnega sporazuma med kolumbijsko vlado in oboroženo skupino FARC-EP 24. novembra 2016 se ta trend ni obrnil. Nasprotno – s splošnim zmanjšanjem števila ubitih se je delež ubitih zagovornic_kov človekovih pravic povečal.

Zagovorniki_ce človekovih pravic, še posebej tisti, ki se borijo za pravice, povezane z zemljo, ozemljem in okoljem, so zaradi svojega dela še naprej tarče napadov in groženj zaradi svojega dela. Kar tvegajo, je neposredno povezano s strukturnimi vzroki oboroženega konflikta, kot so nesoglasja glede lastništva zemlje in naravnih virov, ekonomski interes in družbeni nadzor.

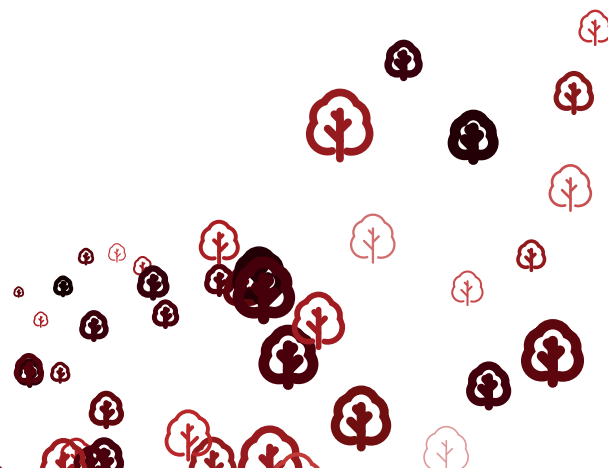
V odzivu na covid-19 je kolumbijska vlada uvedla preventivne ukrepe za zaježitev pandemije, med drugim »socialno distanciranje« ter zaprtje šol in »nenujnih« panog. Zaradi teh omejitev se ljudje, ki branijo naše pravice, našo vodo, naš kisik in našo hrano, soočajo s še večjimi tveganji, saj so še manj zaščiteni. Odkar je predsednik Iván Duque 24. marca razglasil državno karanteno, je bilo vsaj 69 ljudi, ki branijo človekove pravice, vključno z družbenimi voditelji, ubitih; vsaj 14 ljudi je bilo ubitih v Puerto Asisu, kjer živi Jani Silva.

© ANZORC

© VMLY&R/WHISKY

ZAKAJ JE REGIJA PUTUMAYO POMEMBNA ZA TRAJNOSTNOST?

Putumayo je regija na jugu Kolumbije in je del kolumbijske amazonske regije. Je strateško območje, saj je dom za najbolj kompleksne ekosisteme kolumbijske Amazonije in prostor, kjer se mešata andska in amazonska flora in favna. V regiji so nahajališča nafte in zemeljskega plina ter številni vodni viri. Tamkajšnji hidrobiološki viri zagotavljajo največjo raznolikost rib na celinskem območju in nudijo raznoliko hrano. Poleg tega je to območje obsežne biotske raznovrstnosti: rastlinske in živalske vrste, ki se razvijajo izključno v Putumayu. Amazonija je eden od najpomembnejših biotopov na svetu, ki obvladuje učinke podnebnih sprememb po vsem svetu.

KAJ PA ODGOVORNOST PODJETIJ IN DRUŽBENA ODGOVORNOST?

Po Smernicah OZN za poslovanje in človekove pravice so podjetja kjerkoli na svetu dolžna spoštovati vse mednarodno priznane človekove pravice.

Odgovornost spoštovati človekove pravice od podjetij zahteva, da se »izogibajo povzročanju škodljivih posledic za človekove pravice ali prispevanju takim posledicam skozi svoje aktivnosti in take učinke naslovijo, ko se pojavijo.« Če podjetje ugotovi, da morda povzroča kršitev človekovih pravic ali prispeva h kršitvam in da teh kršitev ne more preprečiti, je edina rešitev, da te aktivnosti ne izvaja. Po Smernicah bi morala podjetja tudi »omogočiti popravo/odpravo negativnih učinkov na človekove pravice, ki jih povzročajo ali h katerim prispevajo«.

Vlade so dolžne zaščititi ljudi pred zlorabami človekovih pravic, vključno s kršitvami, ki jih povzročajo podjetja. Vsa podjetja je treba regulirati, da se prepreči zaslužek na račun človekovih pravic.

Amnesty International se zavzema za:

- **Preventivo:** Vsa podjetja bi morala biti po zakonu dolžna identificirati, preprečevati in nasloviti kršitve človekovih pravic (to imenujemo tudi dolžna skrbnost).
- **Odgovornost:** Podjetja morajo odgovarjati za zlorabe, ki jih povzročijo.
- **Reparacijo:** Ljudje, ki so jim podjetja kršila pravice, morajo imeti dostop do pravice in učinkovitih pravnih sredstev.
- **Čezmejno zaščito človekovih pravic:** Podjetja delujejo čezmejno, zato mora tudi zakonodaja pri ščititvi človekovih pravic biti čezmejna.

© ANZORC

© VMLY&R/WHISKY

KATERE ČLOVEKOVE PRAVICE SO OGROŽENE?

Skupnosti v Amazoniji trpijo zlorabe človekovih pravic s strani naftnega sektorja, ki išče redke in dragocene vire. Tradicionalni viri preživetja so uničeni, saj je zemlja zastrupljena, vodni viri pa onesnaženi z nafto.

Pravice teh skupnosti so zaščitene s Splošno deklaracijo človekovih pravic in drugimi deklaracijami, kot je Deklaracija ZN o pravicah staroselcev. Zaradi okoljevarstvenih prizadevanj in boja za človekove pravice skupnosti v Amazoniji so kršene tudi človekove pravice Jani. V povezavi s tem je treba upoštevati številne pomembne elemente, kot so:

- **Vloga države:** Osnovna odgovornost države je zaščita zagovornikov_c človekovih pravic, preprečitev kršitev človekovih pravic teh zagovornikov v povezavi z njihovim aktivizmom, učinkovita obravnava domnevnih kršitev ter zagotavljanje varnega okolja, v katerem lahko opravljajo svoje delo.
- **Nedržavni akterji:** Zasebni gospodarski interesi – kot so transnacionalne korporacije ali največji lastniki zemlje – imajo vedno večji učinek na ekonomske in socialne pravice ljudi in skupnosti, kjer opravljajo svojo dejavnost. V tem primeru oblastem ni uspelo ukrepati, ko so neznanci, ki domnevno delujejo v imenu zasebnih gospodarskih interesov, napadali zagovornike_ce človekovih pravic, kot je Jani.
- Kršitve človekovih pravic zagovornic_kov človekovih pravic pogosto zagrešijo oblasti, ki se poslužujejo najrazličnejših taktik. **Nadlegovanje in zastrahovanje** je običajna praksa, ki običajno ni prijavljena. Zagovornike_ce nadzorujejo ali zasledujejo, prerežejo jim telefonske žice ali pa jim prisluškujejo. Zasežejo jim dokumente in jim tako preprečijo potovanja, njihove pisarne in/ali domove napadajo ali jih nezakonito preiskujejo. Pogosto jih **javno blatijo**, pod pretezo »zagotavljanja varnosti« pa so pogosto sprejeti **predpisi ali zakoni**, ki močno omejujejo njihovo delovanje. Tako država kot nedržavni akterji zagovornikom_cam človekovih pravic pogosto grozijo, tudi s smrtjo, in jih nadlegujejo – vse z namenom, da bi jih odvrnili od njihovega dela. Pomanjkanje učinkovitih policijskih ali sodnih odzivov na uboje in grožnje s smrtjo ustvarja ozračje nekaznovanosti ter spodbuja in ohranja te kršitve. To vodi v kršitve in omejevanje svobode gibanja, izražanja, združevanja in celo pravice do življenja zagovornikov_c človekovih pravic.

V širšem kontekstu Jani in ostali okoljevarstveniki ščitijo pravice nas vseh do varnega, čistega, zdravega in trajnostnega okolja. Politične in gospodarske odločitve v Amazoniji vplivajo na ali ogrožajo številne dolžnosti, povezane s človekovimi pravicami, na globalni ravni. Pravica do zdravja, pravica do vode, do hrane, do komunalne ureditve, nenazadnje pravica do življenja. Soodvisnost človekovih pravic pomeni, da kršitev ene od pravic pomeni tudi kršitev drugih pravic. Ščitenje okolja, skupnosti in pravic staroselcev do njihovega ozemlja ter ščitenje naravnih virov v Amazoniji je povezano z globalnimi vprašanji biotske raznovrstnosti, podnebnih sprememb, gospodarstva in človekovih pravic ter s preživetjem človeštva – v Amazoniji in širše.

© Nubia Acosta

JANI SILVA, KOLUMBIJA

Jani Silva, rojena v osrčju kolumbijske Amazonije, je svoje življenje posvetila varovanju dreves in ozemlja, ki je neprecenljivega pomena za vse ljudi. Od svojega 16. leta se bori na strani gibanja kmetov regije Putumayo na jugu države, ki je polna edinstvene biotske raznovrstnosti. To so kmetje staroselskega izvora, ki se imenujejo *campesino*.

Jani je leta 2008 soustanovila Združenje za celostni in trajnostni razvoj Amazonskega biseru (ADISPA). S pomočjo združenja varuje okolje in pravice ljudi, ki živijo v Amazonskem biseru, rezervatu *campesinov* v regiji Putumayo.

Zaradi svojega dela je zašla v nesoglasja z naftno družbo Ecopetrol, ki je leta 2006 dobila dovoljenje za opravljanje dejavnosti na območju, ki sega tudi v rezervat. Leta 2009 je bilo dovoljenje preneseno na naftno družbo Amerisur. Od takrat sta vsaj dve razlitji nafte zastrupili vodne vire, od katerih so odvisne lokalne skupnosti.

Varovanje občutljivega območja je imelo strašne posledice za Jani. Neznani napadalci so ji sledili, jo zastraševali in ji grozili s smrtjo. Situacija zaradi covid-19 je stvari še poslabšala, saj morajo aktivisti ostati doma, kar jim otežuje delo.

A vseeno, Jani ne popušča. »Ker varujem svoje ozemlje, so mi ljudje na glavo prilonili orožje, da bi me ubili,« pravi. »A vztrajam ... saj ne moremo zbežati ali pustiti, da bi nas premagal strah.«

»Ko grozijo našemu ozemlju, so to grožnje ne le nam, temveč celemu svetu, saj so tu voda, drevesa in zemlja, zaradi katerih obstajamo vsi.« Jani Silva

© VMLY&R/WHISKY

SPLOŠNA DEKLARACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC

DRŽAVLIANSKE PRAVICE IN SVOBOŠČINE

Pravica do življenja, prepoved mučenja in suženjstva, pravica do nediskriminacije.

- Člen 1 Svoboda in enakopravnost pri dostojanstvu in pravicah
- Člen 2 Nediskriminacija
- Člen 3 Pravica do življenja, svobode in varnosti
- Člen 4 Prepoved suženjstva
- Člen 5 Prepoved mučenja

PRAVNE PRAVICE

Pravica do domneve nedolžnosti, pravica do poštenega sojenja, pravica, da nisi samovoljno aretiran ali pridržan.

- Člen 6 Vse nas ščiti zakon
- Člen 7 Pred zakonom smo vsi enaki
- Člen 8 Pravna sredstva, ko so nam kršene pravice
- Člen 9 Prepoved neupravičenega priprtja, zaprtja ali izгона
- Člen 10 Pravica do poštenega sojenja
- Člen 11 Nedolžen, dokler krivda ni dokazana
- Člen 14 Pravica iti v drugo državo in zaprositi za zaščito

SOCIALNE PRAVICE

Pravica do izobrazbe, do ustvarjanja in vzdrževanja družine, do rekreacije, do zdravstvene oskrbe.

- Člen 12 Zasebnost in pravica do doma in družinskega življenja
- Člen 13 Svoboda živeti in svobodno potovati znotraj države
- Člen 16 Pravica do poroke in ustvarjanja družine
- Člen 24 Pravica do počitka in prostega časa
- Člen 26 Pravica do izobrazbe, vključno z brezplačnim osnovnošolskim izobraževanjem

EKONOMSKE PRAVICE

Pravica do lastnine, do dela, do ustreznega bivališča, do pokojnine in do ustreznega življenjskega standarda.

- Člen 15 Pravica do državljanstva
- Člen 17 Pravica do zasebne lastnine
- Člen 22 Pravica do socialne varnosti
- Člen 23 Pravica do pošteno plačanega dela in do članstva v sindikatu
- Člen 25 Pravica do življenjskega standarda, ki omogoča zdravje in dobro počutje

POLITIČNE PRAVICE

Pravica sodelovati pri vodenju države, volilna pravica, pravica do miroljubnega združevanja, svoboda izražanja, prepričanja in veroizpovedi.

- Člen 18 Svoboda prepričanja (vključno z verskim prepričanjem)
- Člen 19 Svoboda izražanja in pravica širjenja informacij
- Člen 20 Svoboda, pridružiti se združenju ter se miroljubno družiti
- Člen 21 Pravica sodelovati pri vodenju tvoje države

KULTURNE PRAVICE, SOLIDARNOSTNE PRAVICE

Pravica sodelovati v kulturnem življenju svoje skupnosti.

- Člen 27 Pravica sodelovati v kulturnem življenju tvoje skupnosti
- Člen 28 Pravica do mednarodnega reda, ki omogoča vse te pravice
- Člen 29 Odgovornost spoštovati pravice drugih
- Člen 30 Teh pravic se ne odvzema!